

N:o 17.

Ank. till Riksd. Kansli den 15 Mars 1883, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i 9 § 2 mom. i förordningen den 17 Maj 1872 angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting.

Förordningen den 17 Maj 1872, angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting, innehåller i 9 § 2 mom. det stadgande, att om två eller flere tingslag af Konungen varda förenade till ett, likväl, derest icke Konungen annorledes förordnar, nämndemän skola väljas till enahanda antal som tillförene i hvart och ett af dessa tingslag, och att häradshöfdingen efter samråd med nämnden skall fördela tjenstgöringen dem emellan.

Uti detta stadgande föreslås nu af Herr *Anders Göransson* ändring i en inom Andra Kammaren afgifven och till Lag-Utskottet hänvisad motion, N:o 71.

Motionären anför, hurusom i de domsagor, der nämnda Kongl. förordning egde tillämpning, visserligen den öfverklagade långsamheten i lagskipningen vid underdomstolarne å landet blifvit afhjelpat, men hurusom, så länge häradsrätt utgjordes af *domare* och *nämnd* och för så vidt man ville tillerkänna nämnden någon betydelse, dock ett missförhållande vore rådande i de tingslag, der ofvannämnda 9 § 2 mom. tillämpades. Der nu två eller flere tingslag vore förenade till ett, och nämndemän skulle väljas till enahanda antal som tillförene i hvart och ett af dessa tingslag, inträffade nemligen ofta, att de socknar, som förut

varit förenade till ett tingslag och hvar inom sig valt nämndemän i förhållande till folkmängden, så att det bestämda tolftalet blifvit fullt, nu blifvit fränskilda till hvar sitt tingslag och förenade med andra socknar, hvilka äfven skulle välja nämndemän till samma antal som förut, i följd hvaraf af tvenne socknar med ungefär lika folkmängd den ena kunde erhålla dubbelt så många nämndemän som den andra; och i alla fall blefve nämndemännens antal inom tingslaget större än förut, och komme de således ej att tjenstgöra alla på en gång eller vid hvarje sammanträde. Det vore visserligen stadgadt i nämnda paragraf, att härads höfdingen skulle efter samråd med nämnden fördela tjenstgöringen dem emellan, men af detta stadgande framginge icke, att härads höfdingen vore skyldig att rätta sig efter nämndens råd, utan kunde han äfven mot nämndens enhälliga beslut verkställa fördelningen af tjenstgöringen dem emellan, och det på sådant sätt att, då vid ena allmänna sammanträdet en eller flere socknar hade alla sina nämndemän närvarande, vore från denna eller dessa socknar vid andra allmänna sammanträdet ingen tjenstgörande nämndeman närvarande, och då vid ena sammanträdet en afdelning nämndemän tjenstgjorde, komme vid det följande sammanträdet en annan afdelning att tjenstgöra. Här af måste följa, att i de flesta fall den afdelning, som ransakat, icke komme att döma, utan den afdelning, som icke varit med under ransakningen och följaktligen intet visste om det, som under ransakningen inträffat. Under sådana förhållanden måste nämnden blifva nära nog utan all betydelse, och det måste äfven för en upprigtig och samvetsgrann person kännas tungt att veta med sig, det han, vid domens afkunnande i ett mål, derom han visste litet eller intet, icke kunde handla i öfverensstämmelse med den *ed*, han kanske mot sin vilja måst såsom domare aflägga. Det kunde må hända anses vara mindre af behovet påkalladt att nu vidtaga någon förändring i nämndemansinstitutionen, då Nya Lagberedningen hade under behandling frågan om ny rättegångsordning, och i en ny rättegångsordning nuvarande enmansdomstolar med nämnd möjligen torde få vika för kollegialdomstolar; men då erfarenheten visat, att det ej plägade gå så hastigt att utarbeta nya lagförslag, torde det komma att dröja ännu en lång tid, innan vi finge någon ny rättegångsordning, hvarföre motionären ansåge, att nämnda omständighet ej borde utgöra hinder för afhjelpande af anförda brister. Han föreslår följaktligen, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla att, med ändring af 9 § 2 mom. i Kongl. förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om härads ting den 17 Maj 1872, Kongl. Maj:t måtte förordna, att der två eller flera

tingslag af Konungen varda förenade till ett, nämndemän icke skola väljas till större antal än tolf, hvilka fördelas de särskilda socknarne emellan efter folkmängden.»

Oförnekligt torde vara, att man, vid stiftande af 1734 års lag, aldrig tänkte sig annat, än att hvarje häradsrätt skulle bestå af en lagfaren domare som ordförande och högst tolf nämndemän, hvilka samtliga skulle ega skyldighet och rätt att, der laga hinder ej förefans, vid hvarje häradsrättens sammanträde i rätten taga säte. Det var härvid visserligen oftast fallet, att samme lagfarne domare satt som ordförande i flere särskilda häradsrätter, men i samma rätt skulle alltid sitta samma nämnd. Undantag härifrån kunna emellertid numera inträffa, när, på grund af förordningen den 20 November 1845, flere härad hafva gemensam tingstad i brottmål beträffande häktade personer. Härvid är nemligen stadgadt, att ransakning och dom i mål angående häktad person tillhör den häradsrätt, inom hvars domvärjogerningen, som åtalas, blifvit begången, men att nämnd må tagas äfven från annat af de till samma domsaga hörande härad, för hvilka häktet är gemensamt. På grund af detta medgifvande plägar, då vid samma tillfälle särskilda till samma domsaga hörande häradsrätter sammanträda för ransakningars företagande, i de särskilda häradsrätterna *samma* nämnd tjenstgöra, på det att genom en sådan anordning ersättningsbeloppet för nämndens inställelse måtte minskas.

De olägenheter, motionären anför och hvilka äfven Utskottet delvis erkänner, kunna dock i flere hänseenden minskas genom lämpliga, af domhafvanden i samråd med nämnden vidtagna anordningar, såsom att, på sätt Utskottet har sig bekant äfven somligstädes sker, samma nämnd, som tjenstgjort vid ett allmänt sammanträde, äfven tjenstgör å första rättegångsdagen af det följande, då i allmänhet uti de mål, som under senaste sammanträdet blifvit förda till slut, dom eller utslag afkunnas. I alla händelser har ju enligt 23 kap. 2 § Rättegångsbalken, när dom å häradsting fällas skall, häradshöfding skyldighet att underätta nämnden om saken och de skäl deri äro, så ock hvad lag i ty fall säger. Det måste derjemte vara af ej ringa vikt, att för åtskilliga förrättningar, vid hvilka, enligt särskilda författningar, biträde af nämndemän erfordras, samt för upplysningars meddelande, någon nämndeman må

finnas att å nära håll tillgå. Skulle deremot uti nu ifrågavarande domsagor endast tolf nämndemän vara att tillgå, skulle säkerligen hela trakter förekomma, hvarest ingen nämndeman finnes boende och om hvars förhållanden följaktligen vid Rätten upplysningar icke skulle stå att i nämnden vinna. Fara värdt vore äfven — och detta är i Utskottets tanke ett hufvudskäl emot förslaget — att genom den föreslagna anordningen nämndemansbesväret blefve så tungt, att dertill lämplige personer skulle så vidt möjligt söka att från detsamma vinna befrielse, och att hvad egentligen både är och bör uppfattas såsom en medborgerlig heder nedsjönke till att vara allenast en medborgerlig tunga, den hvar och en ville undandraga sig.

På nu anförda skäl får Utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 15 Mars 1883.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservation:

af Herr *Magnus Jonsson*.
